

Po roce s distanční výukou zase spolu

Epidemická situace odsoudila žáky a studenty po velkou část loňského školního roku k distanční výuce, která významným způsobem poznamenala vztahy v třídních kolektivech. Omezení se nejvíce dotkla děti nastupujících do nových tříd, pro které Nadační fond Eduzměna v kutnohorském regionu v září a počátkem října 2021 uspořádal adaptační kurzy.

DRUHÁČCI ze školy Kamenná Stezka v Kutné Hoře

Na trávě mezi chatkami rekreačního areálu Garnataurus u Sázavy pobíhá skupinka malých dětí a snaží se navzájem si vytáhnout šátky zastrčené za kalhotami a legínami. Některé prožívají hru naplno, jiné se opatrněji drží stranou a další postávají kolem a s několika dospělými jen sledují dění. Kdo přijde o šátek, vypadává ze hry. Reakce na prohru jsou velmi rozmanité a odrážejí se v nich osobnosti dětí: „*To nemá cenu! Já chci ještě! To mě nebaví. Vyhrála jsem! Už to nechci hrát. Budeme hrát zítra zase znovu?*“ Nejprve hraje každý sám ze sebe a pak přichází hra ve dvojicích, pro kterou si každý může vybrat k sobě svého kamaráda nebo kamarádku. To ovšem vždy nevychází a občas se do dvojice dostanou děti, které se zatím moc neznají, i když spolu vlastně už rok chodí do třídy.

O situaci ve třídě a o společném prožívání loňského roku mi později vypráví třídní učitel Petr Černý: „*Loni se nepřihlásilo dost dětí na otevření dvou prvních tříd, takže vznikla jedna početnější třída s 28 dětmi a dvěma učiteli. Při běžné výuce jsme s kolegou byli ve třídě společně a doplňovali jsme se nebo jsme si děti dělili. Také při distanční výuce, která trvala celkem tři měsíce, jsme je měli rozdělené napůl, a u skupin jsme se střídali po dvou dnech. Děti to nakonec zvládly, ale jestli to mám upřímně shrnout, prvňáci na distanční výuce, to opravdu není dobrý nápad. Navíc máme ve třídě poměrně hodně dětí se složitou a komplikovanou povahou, které potřebují kontakt s ostatními, aby se mezi ně dokázaly začlenit. Jejich vztahy s dalšími dětmi jsou zatím velmi mělké a potřebují upevnit.*“

Asi nejvíce se rozdílné vlastnosti dětí a jejich vzájemné vztahy projevují při dalším programu, kdy děti dostanou za úkol vytvořit skupinky a postavit z klacíků, mechu, kůry a dalšího dostupného materiálu domeček pro lesní zvíře, které si samy vyberou. Při obcházení jednotlivých stanovišť poslouchám vzrušené rozhovory. „Dáme tam tuhle kůru. Já chci, aby to bylo pro lišku. Pozor, nešlapej na to! Ještě to nemáme hotový...“ Na závěr společně obcházejí všechny domečky a jejich tvůrci je představují ostatním. „Tady bydlí ježek. My máme i zahrádku. Když přijde bouřka, tak se tady schovají. Tohle je pro brouky...“.

A přestože stavět se mělo po skupinkách, přicházíme i k jednomu osamocenenému staviteli, který vybudoval dokonce dva domečky. Nadšeně představuje svá díla ostatním, ale mě zaráží skutečnost, že si ke hře nepřizval žádného kamaráda, a později se na to ptám pana učitele Černého. „Ano, to jsou právě ti jedinci, kteří si zatím nedokázali vytvořit žádné vztahy s ostatními. Zpravidla jde o děti, které mají komplikovanou povahu nebo jsou jinak znevýhodněné, a vytváření vztahů je pro ně problematické i bez situace, kterou nám přinesla epidemie. A ta kvalita soužití dětí skutečně velmi poznamenala. Na začátku školního roku začaly v kolektivu vznikat nějaké vztahy, ale po měsíci a půl už děti musely zůstat doma. Pak jsme před Vánoci začínali znovu, ale zase to přerušily vánoční svátky, pak následoval opět nový začátek a dva měsíce ve škole, a poté zase distanční výuka...“

Když slyším, jak složité to druháčci v loňském roce měli a ohledně vzájemných vztahů vlastně stále mají, nedá mi to, abych se pana učitele nezeptal, jestli vidí v adaptačním kurzu nějaký přínos pro svou třídu. Odpověď je potěšující: „Určitě nevyřeší naše problémy, ale snad by mohl alespoň započít nějakou změnu v té nejdůležitější oblasti, v těch vztazích mezi dětmi. Instruktoři mají dobře vymyšlený program, má to nějakou myšlenku a náročnost aktivit se stupňuje, tak uvidíme, jestli to třeba nastartuje nějakou změnu k lepšímu...“

DRUHÁCI z průmyslové školy v Kutné Hoře

Druháci z kutnohorské průmyslovky jsou podle jejich třídní učitelky Lenky Drachové zcela bezproblémovou třídou. Děti se už seznámily na loňském adaptačním kurzu a dobře spolu komunikují i mimo třídu, ale jak sama hned dodává, určitě je skvělé, že spolu teď mohou být a zažít společně něco nového i na začátku tohoto školního roku. „V loňském roce začala třída fungovat dobře a nevyskytly se v ní žádné nežádoucí jevy. Pak ale začala distanční výuka, a i když většinou probíhala online, takže děti spolu mohli komunikovat, bylo zároveň znát, že to není ono.“

S třídou, v níž jsou kromě jedné dívky samí chlapci, se poprvé setkávám při „rozehřívací“ hře, která má podobu házení míčků v kruhu s různými obměnami. Další v pořadí je „povídací“ hra, při níž si děti sedají po obou stranách dlouhého stolu a vytvářejí dvojice sedící proti sobě. Jejich úkolem je napsat na papírek téma, o kterém si chtějí povídat. Z návrhů se pak postupně losují témata rozhovoru, který probíhá ve dvojicích dvě minuty, a pro další téma se pak jedna řada posune o jedno místo, takže dvojice jsou pokaždé jiné. *Co máš nejradši za jídlo? Myslíš, že existuje Bůh, a proč? Máš opravdové kamarády? Baví tě to tu?*

Program adaptačních kurzů připravují profesionálové z Prázdninové školy Lipnice, kteří ho dokážou jednotlivým třídám „ušít na míru“. Druháci z kutnohorské průmyslovky jsou hodně sportovní třída, a tak je odpoledne čeká *Aréna*, fyzicky i psychicky náročná hra, při níž mezi sebou soutěží dvojice obíhající rozměrný kruh vyznačený na trávníku. Zjednodušeně řečeno jde o to získat co nejvíce bodů za oběhnutí celého kruhu nebo za předběhnutí jiné dvojice. Po startu prvního kola, které trvá 8,5 minuty, jsou prvotní reakce účastníků velmi odlišné. Některé dvojice se od začátku pouští do závodu naplno, jiné se evidentně snaží „nepřepálit začátek“ a po obvodu kruhu se pohybují třeba i krokem. Jenže hlasitá reprodukováná hudba a předbíhání dvojic má nakonec neodolatelný motivační účinek i na ty, kdo měli zpočátku k pobíhání kolem arény jen vlažný přístup, takže hra rychle dostává dramatický spád, místy vedoucí až k soutěživým strkanicím. Po prvním kole následuje přestávka a pak druhé kolo trvajících 6 minut, po další pauze pak čtyřminutové kolo... a v přestávkách mezi jednotlivými koly se odpočívá, vydychává a pije, jsou slyšet nadávky i smích, a ve tvářích účastníků vidím vyčerpání i zápal pro hru.

Večer si povídám s několika kluky a s Adélkou, jejich jedinou spolužačkou, a zajímá mě, jak se jim na kurzu líbí a co by třeba chtěli jinak. „Když to porovnáš s adaptáčkem minulý rok, tak tady je to určitě lepší. Hry jsou zajímavější, víc pohybové, minule jsme hráli jen takové ty „kecaci“ hry a tady je víc pohybu. Zahrál jsem si hodně her, které jsem zatím neznal, a bylo to fajn“, říká Jakub. Objevují se i připomínky k pravidlům některých her, chvála vytápěných chatek a kritika kvality jídla. Hodně mě zajímá jejich reakce na Arénu, která se mně osobně z programu líbila nejvíce. „Bylo to hlavně na výdrž a nahrávalo to fyzicky zdatnějším. A bylo to schválně udělané tak, aby nás to vyprovokovalo k soutěživosti, takže i když jsme na začátku třeba nechtěli moc běhat, nakonec nám to pak nedalo“, přiznávají kluci.

Ptám se i na jejich názor na to, jestli má letošní adaptační kurz pro ně smysl, a dostávám jednoznačně souhlasné odpovědi: „Určitě ano, spojuje nás to. Jak byl ten covid, tak jsme se moc neviděli, takže je to zase takové sloučení třídy dohromady“, říká Petr. „A je to něco úplně jiného, než když sedíme v lavicích a stihneme si o přestávkách povídat jen o učení a o učitelích. Tady máme mnohem víc možností, co můžeme dělat a o čem si povídat“, dodává Adélka.

Na adaptačních kurzech se byli podívat i členové Týmů duševního zdraví, které na Kutnohorsku působí dva, jeden na ZŠ ve Zruči nad Sázavou a druhý v ZŠ Kamenná Stezka v Kutné hoře. Tvoří je dětské psychiatry, psychologové, speciální pedagogové, sociální pracovníci, zdravotní sestry a další odborníci, a jejich posláním je prevence i řešení konkrétních problémů, zejména narovnávání vztahů v kolektivu, podpora duševního zdraví dětí i učitelů nebo zprostředkování technik umožňující učitelům snazší pochopení potíží jejich žáků. Na kurzy přijeli zmapovat situaci v jednotlivých třídách a získané poznatky pak využijí při návazné práci po návratu dětí do škol.

Pro Nadační fond Eduzměna [Marek Podhorský](#), spisovatel a autor mnoha cestopisů říjen 2021, foto Marek Podhorský